

Małżeństwo i rodzina w konstytucjach

ANDORA

Artykuł 13

1. Ustawa reguluje status cywilny osób oraz formy zawarcia małżeństwa. Uznaje się skutki cywilne małżeństwa kanonicznego.
2. Do władz publicznych należy promowanie polityki ochrony rodziny, jako podstawowej komórki społecznej.
3. Małżonkowie mają te same prawa i te same obowiązki. Dzieci są równe w prawach niezależnie od pochodzenia.

BELGIA

Artykuł 22

Każdy ma prawo domagać się poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, z wyjątkiem przypadków i na warunkach określonych w ustawie.

Ustawa, dekret lub akt, o których mowa w art. 134, gwarantują ochronę tego prawa.

BRAZYLIA

Artykuł 226

Rodzina, będąca podstawą społeczeństwa, podlega szczególnej ochronie państwa.

§ 1. Małżeństwo ma charakter cywilny; jego zawarcie jest bezpłatne.

§ 2. Małżeństwo religijne wywołuje skutki cywilne na zasadach określonych w ustawie.

§ 3. Dla celów ochrony przez państwo, trwały związek mężczyzny i kobiety jest uważany za jednostkę rodzinną; prawo powinno ułatwiać jego przekształcenie w małżeństwo.

§ 4. Za jednostkę rodzinną uznaje się także wspólnotę utworzoną przez któregokolwiek z rodziców i jego potomków.

§ 5. Prawa i obowiązki związane ze stanem małżeńskim są wykonywane na równi przez mężczyznę i kobietę.

§ 6. Małżeństwo cywilne może zostać rozwiązane przez rozwód, po uprzedniej separacji prawnej trwającej ponad rok w przypadkach określonych w ustawie, lub w przypadku udowodnionej rzeczywistej separacji trwającej od ponad dwóch lat.

§ 7. Planowanie rodziny, oparte na zasadach godności ludzkiej i odpowiedzialnego rodzicielstwa rodziców, jest wolną decyzją małżonków; do państwa należy dostarczanie środków edukacyjnych i naukowych dla realizacji tego prawa; zabroniona jest jakakolwiek forma nacisku ze strony instytucji publicznych lub prywatnych.

§ 8. Państwo zapewnia rodzinie pomoc dla każdego z jej członków i tworzy mechanizmy mające na celu wyeliminowanie przemocy w stosunkach rodzinnych.

Artykuł 227

Obowiązkiem rodziny, społeczeństwa i państwa jest zapewnienie dzieciom i młodzieży, jako absolutnego priorytetu, prawa do życia, zdrowia, wyżywienia, edukacji, wypoczynku, wykształcenia zawodowego, kultury, godności, szacunku, wolności oraz prawa do współżycia w rodzinie i społeczności, a także ich ochrona przed jakąkolwiek formą zaniedbania, dyskryminacji, wyzysku, przemocy, okrucieństwa i ucisku.

§ 1. Państwo wspiera programy całościowej pomocy zdrowotnej dla dzieci i młodzieży, zezwalając na udział jednostek pozarządowych i przestrzegając następujących zasad:

I - przyznanie określonego procentu środków publicznych na wydatki zdrowotne związane z opieką nad matką i dzieckiem;

II - tworzenie programów zapobiegania i wyspecjalizowanej pomocy dla osób upośledzonych fizycznie lub psychicznie oraz dla osób z upośledzeniem zmysłów, a także tworzenie programów integracji społecznej dla młodzieży upośledzonej, poprzez przygotowanie do pracy i do życia w społeczeństwie, oraz ułatwianie dostępu do dóbr i usług zbiorowych poprzez eliminację uprzedzeń i przeszkód architektonicznych.

§ 2. Ustawa określa normy budowy przestrzeni publicznych i budynków użytku publicznego oraz produkcji pojazdów transportu zbiorowego, w celu zagwarantowania dostępu do nich osobom upośledzonym.

§ 3. Prawo do szczególnej ochrony obejmuje następujące aspekty:

I - minimalny wiek przyjęcia do pracy, który wynosi czternaście lat, zgodnie z przepisem art. 7 pkt XXXIII;

II - zagwarantowanie praw z zakresu ubezpieczeń społecznych i praw pracowniczych;

III - zagwarantowanie dostępu pracownika małoletniego do szkoły;

IV - zagwarantowanie pełnej informacji o zarzucanym czynie przestępczym i jego skutkach prawnych, równość w procedurze sądowej i obrona przez uprawnionego obrońcę zawodowego, zgodnie z zasadami określonymi w szczególnym ustawodawstwie opiekuńczym;

V - przestrzeganie zasad krótkoterminowości, wyjątkowości i uwzględniania szczególnego położenia osoby w trakcie rozwoju przy stosowaniu jakiegokolwiek środka pozbawienia wolności;

VI - zachęcanie przez władze publiczne, za pośrednictwem pomocy prawnej, bodźców podatkowych i zasiłków, na zasadach określonych w ustawie, do podejmowania opieki nad osieroconymi lub opuszczonymi dziećmi i młodzieżą.

VII - programy prewencyjne i specjalna opieka dla dzieci i młodzieży uzależnionych od środków odurzających i narkotyków.

§ 4. Ustawa ustanawia surowe kary za wykorzystywanie, przemoc i eksploatację seksualną dzieci i młodzieży.

§ 5. Adopcja jest wspomagana przez władze publiczne na zasadach określonych w ustawie, która ustala przypadki i warunki jej przeprowadzania przez cudzoziemców.

§ 6. Dzieci, urodzone w małżeństwie lub poza nim albo adoptowane, mają takie same prawa oraz możliwości prawne; wszelkie dyskryminujące określenia dotyczące filiacji są zakazane.

§ 7. W zakresie praw dzieci i młodzieży stosuje się przepis art. 204.

Artykuł 229

Rodzice mają obowiązek wspomagania, wychowywania i kształcenia dzieci małoletnich, a dzieci pełnoletnie mają obowiązek wspomagania i opieki nad rodzicami w przypadku starości, braku środków do życia lub choroby.

Artykuł 230

Rodzina, społeczeństwo i państwo mają obowiązek opiekować się osobami w podeszłym wieku, zapewniając im udział w życiu społeczności, obronę ich godności i dobrobytu oraz gwarantując prawo do życia.

§ 1. Programy opieki nad osobami w podeszłym wieku są realizowane w miarę możliwości w ich własnych mieszkaniach.

§ 2. Osobom, które ukończyły sześćdziesiąt pięć lat, gwarantuje się bezpłatność miejskiej komunikacji zbiorowej.

BULGARIA

Artykuł 14

Rodzina, macierzyństwo i dzieci są pod opieką państwa i społeczeństwa.

CHILE

Artykuł 1

Ludzie rodzą się wolni i równi w godności i prawach.

Rodzina jest podstawową komórką społeczeństwa.

Państwo uznaje i chroni grupy pośredniczące, poprzez które społeczeństwo organizuje się i tworzy swoje struktury, oraz gwarantuje tym grupom odpowiednią autonomię tak, aby mogły osiągać własne szczególne cele.

Państwo służy osobie ludzkiej, a jego celem jest promowanie dobra wspólnego; aby to osiągnąć ma obowiązek przyczyniać się do tworzenia takich warunków społecznych, które zapewnią wszystkim i każdemu z członków wspólnoty narodowej możliwie najpełniejszy rozwój w wymiarze duchowym i materialnym, przy pełnym poszanowaniu praw i gwarancji ustanowionych w niniejszej Konstytucji.

Obowiązkiem państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa narodowego, ochrona ludności i rodziny, dążenie do wzmocnienia tej ostatniej, promowanie harmonijnej integracji wszystkich grup Narodu i zagwarantowanie prawa każdego do uczestniczenia w życiu kraju na zasadzie równości szans.

CHORWACJA

Artykuł 61

Rodzina znajduje się pod szczególną ochroną państwa.

Małżeństwo i stosunki prawne w małżeństwie, konkubinacie oraz w rodzinie określa ustawa.

Artykuł 62

Państwo chroni macierzyństwo, dzieci oraz młodzież i kształtuje warunki socjalne, kulturalne, wychowawcze, materialne i inne służące urzeczywistnieniu prawa do godnego życia.

Artykuł 63

Rodzice mają obowiązek wychowywać dzieci, troszczyć się o ich utrzymanie i kształcenie, mają też prawo i wolność samodzielnego decydowania o wychowaniu swoich dzieci.

Rodzice odpowiadają za zapewnienie dzieciom prawa do pełnego i harmonijnego rozwoju ich osobowości.

Dzieciom upośledzonym umysłowo i fizycznie, a także socjalnie zaniedbanym przysługuje prawo do szczególnej opieki, kształcenia i troski.

Dzieci obowiązane są opiekować się starymi i niedołężnymi rodzicami.

Państwo poświęca szczególną uwagę nieletnim, sierotom oraz dzieciom zaniedbywanym przez rodziców.

CYPR

Artykuł 15

1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego (...).

Artykuł 22

1. Każda osoba, która osiągnęła wiek małżeński ma prawo do zawarcia związku małżeńskiego i założenia rodziny zgodnie z ustawą regulującą korzystanie z tego prawa, mającą zastosowanie na mocy postanowień Konstytucji.

CZECHY

Artykuł 32

(1) Macierzyństwo i rodzina są pod ochroną ustawy. Zapewnia się szczególną ochronę dzieci i młodocianych.

(2) Kobiecie ciężarnej poręcza się szczególną opiekę, ochronę stosunku pracy i właściwe warunki pracy.

(3) Dzieci narodzone w małżeństwie i poza małżeństwem mają równe prawa.

(4) Opieka nad dziećmi i ich wychowanie jest prawem rodziców; dzieci mają prawo do rodzicielskiego wychowania i opieki. Prawa rodziców mogą być ograniczone, a nieletnie dzieci mogą być od rodziców odłączone wbrew ich woli tylko na podstawie orzeczenia sądu, opartego na ustawie.

(5) Rodzice, którzy sprawują opiekę nad dziećmi, mają prawo do pomocy państwa.

(6) Szczegóły określa ustawa.

ESTONIA

§ 26

Każdy ma prawo do nienaruszalności życia rodzinnego i prywatnego. Urzędy państwowe, samorządy lokalne i ich funkcjonariusze nie mogą ingerować w życie rodzinne lub prywatne kogokolwiek, z wyjątkiem przypadków i w trybie określonym w ustawie dla ochrony zdrowia, moralności, porządku publicznego lub w obronie praw i wolności innych, zapobieżenia przestępstwu lub ujęciu przestępcy.

§ 27

Rodzina, jako fundament przetrwania i wzrostu narodu oraz podstawa społeczeństwa, jest pod ochroną państwa.

Współmałżonkowie mają równe prawa. Rodzice mają prawo i obowiązek wychowywać swoje dzieci i troszczyć się o nie.

Ochrona rodziców i dzieci jest określona w ustawie.

Rodzina ma obowiązek troszczyć się o swoich członków potrzebujących pomocy.

FINLANDIA

§ 19

(...) Władze publiczne wspierają też rodzinę i inne osoby odpowiedzialne za opiekę nad dziećmi, tak by miały możliwość zapewnienia dzieciom dobrobytu i indywidualnych warunków dorastania (...).

GRECJA

Artykuł 21

1. Rodzina jako podstawa zachowania i rozwoju narodu, a także małżeństwo, macierzyństwo i dzieci znajdują się pod ochroną państwa.
2. Rodziny wielodzietne, inwalidzi wojenni i czasu pokoju, ofiary wojny, wdowy i sieroty wojenne, jak również osoby cierpiące na nieuleczalne choroby fizyczne i psychiczne mają prawo do szczególnej opieki ze strony państwa.
3. Państwo chroni zdrowie obywateli i stosuje specjalne środki służące ochronie młodzieży, osób w podeszłym wieku, inwalidów oraz udziela pomocy ubogim.
4. Zapewnienie mieszkania osobom bezdomnym lub mieszkającym w trudnych warunkach jest przedmiotem szczególnej troski ze strony państwa.
5. Planowanie i realizowanie polityki demograficznej oraz stosowanie wszelkich niezbędnych środków jest obowiązkiem państwa.
6. Osoby niepełnosprawne mają prawo korzystać ze środków zapewniających im samowystarczalność, aktywność zawodową oraz udział w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym kraju.

GRUZJA

Artykuł 36

1. Małżeństwo opiera się na równości praw i jest wyrazem wolnej woli małżonków.
2. Państwo wspiera dobrobyt rodziny.
3. Prawa matek i dzieci są chronione są ustawowo.

HISZPANIA

Artykuł 39

1. Władze publiczne zapewniają socjalną, ekonomiczną i prawną ochronę rodziny.
2. Władze publiczne zapewniają również całkowitą ochronę dzieci, którym gwarantuje się równość wobec prawa niezależnie od ich pochodzenia, oraz matek niezależnie od ich stanu cywilnego. Ustawa gwarantuje możliwość dochodzenia ojcostwa.

3. Rodzice są zobowiązani do świadczenia wszelkiego rodzaju pomocy dzieciom, zrodzonym zarówno w małżeństwie jak i poza nim, w czasie przed osiągnięciem pełnoletniości oraz w innych wypadkach określonych w ustawie.

4. Dzieci korzystają z opieki przewidzianej w umowach międzynarodowych, mających na celu ochronę ich praw.

IRLANDIA

Artykuł 41

1. 1° Państwo uznaje rodzinę za pierwotnie naturalną i podstawową grupę społeczną oraz za instytucję moralną, posiadającą niezbywalne i nienaruszalne prawa, uprzednie i nadrzędne wobec wszystkich praw ustanowionych.

2° W związku z tym, państwo zapewnia ochronę rodziny w jej tworzeniu i autorytecie, jako niezbędnej podstawy porządku społecznego, koniecznej dla dobra Narodu i państwa.

2. 1° Państwo uznaje w szczególności, że kobieta przez swoją aktywność w domu, daje państwu wsparcie, bez którego dobro wspólne nie mogłoby zostać osiągnięte.

2° Dlatego państwo, stara się zapewniać takie warunki, aby matki nie były zmuszone ekonomiczną potrzebą do podejmowania pracy, zaniedbując swoje obowiązki domowe.

3. 1° Państwo zobowiązuje się otaczać szczególną opieką i chronić przed atakiem instytucję małżeństwa, która stanowi podstawę rodziny.

2° Właściwy, zgodnie z ustawą, sąd może rozwiązać małżeństwo tylko wtedy, gdy jest przekonany, iż:

i. w ciągu pięciu lat, poprzedzających wszczęcie przewodu sądowego, małżonkowie żyli osobno przez okres co najmniej czterech lat lub przez okresy, które w sumie dają cztery lata,

ii. nie ma żadnej rozsądnej perspektywy pojednania pomiędzy małżonkami,

iii. istnieją lub zostaną spełnione takie warunki, które sąd uzna w danych okolicznościach za odpowiednie dla małżonków, wszystkich dzieci, jednego z nich bądź obojga oraz każdej innej osoby określonej ustawą, i

iv. zostały spełnione wszystkie dodatkowe warunki określone ustawą.

3° Żadna osoba, której małżeństwo zostało rozwiązane zgodnie z prawem cywilnym innego państwa, ale pozostaje ważne zgodnie z prawem obecnie obowiązującym w granicach objętych jurysdykcją Rządu i parlamentu ustanowionych niniejszą Konstytucją, nie jest

zdolna do zawarcia ważnego małżeństwa w tych granicach, dopóki żyje druga strona tak rozwiązanego małżeństwa.

LITWA

Artykuł 38

Podstawą społeczeństwa i państwa jest rodzina.

Państwo chroni i otacza opieką rodzinę, macierzyństwo, ojcostwo oraz dzieciństwo.

Małżeństwo jest wynikiem wolnej woli mężczyzny i kobiety.

Państwo rejestruje zawarcie małżeństwa, narodziny i zgony. Państwo uznaje również kościelną rejestrację małżeństw.

Prawa współmałżonków w rodzinie są równe.

Prawem i obowiązkiem rodziców jest wychowanie swoich dzieci na uczciwych ludzi i dobrych obywateli oraz utrzymywanie ich do osiągnięcia pełnoletniości.

Obowiązkiem dzieci jest szacunek dla rodziców, opieka nad nimi, gdy się zestarzeją, i ochrona ich spuścizny.

Artykuł 39

Państwo otacza opieką rodziny, a także wychowujących się i dorastających w domach dziecka, oraz udziela im pomocy w trybie określonym przez ustawę.

Pracujące matki mają z mocy ustawy prawo do płatnego urlopu macierzyńskiego przed i po urodzeniu dziecka, pracę w sprzyjających warunkach, a także inne ułatwienia.

Niepełnoletni pozostają pod ochroną prawa.

LUKSEMBURG

Artykuł 11

(1) Państwo gwarantuje prawa naturalne osoby ludzkiej i rodziny.

MAROKO

Artykuł 32

Podstawową komórką społeczeństwa jest rodzina, zbudowana na więzi małżeńskiej Państwo czyni wysiłki, by zagwarantować ustawowo, prawną, społeczną i ekonomiczną ochronę rodziny, w celu zapewnienia jej jedności, stabilności i trwałości.

Zapewnia równą ochronę prawną i równe uznanie społeczne i moralne wszystkim dzieciom, niezależnie od ich sytuacji rodzinnej.

Edukacja podstawowa jest prawem dziecka oraz obowiązkiem rodziny i państwa.

Tworzy się Radę Konsultacyjną do spraw Rodziny i Dziecka.

MOŁDAWIA

Artykuł 28

Życie osobiste, rodzinne i prywatne.

Państwo szanuje i ochrania życie osobiste, rodzinne i prywatne.

Artykuł 48

Rodzina

(1) Rodzina stanowi naturalną i podstawową komórkę społeczną i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i państwa.

(2) Podstawą rodziny jest związek małżeński zgodnie zawarty między mężczyzną a kobietą, równych w prawach i obowiązkach rodziców w zapewnieniu wychowania, nauczania i wykształcenia dzieci.

(3) Warunki zawierania, rozwiązywania i unieważniania małżeństwa określa ustawa.

(4) Dzieci mają obowiązek troszczyć się o rodziców i udzielać im pomocy.

Artykuł 49

Ochrona rodziny i sierot

(1) Państwo, środkami ekonomicznymi oraz innymi środkami, wspiera zakładanie rodziny i wypełnianie przez nią nałożonych nań obowiązków.

(2) Państwo roztacza opiekę nad macierzyństwem, dziećmi i młodzieżą, i w tym celu wspiera rozwój odpowiednich instytucji.

(3) Utrzymanie, wykształcenie i wychowanie sierot oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej spoczywa na państwie społeczeństwie. Państwo popiera i wspomaga działalność dobroczynną na rzecz tychże dzieci.

Artykuł 50

Ochrona matki, dzieci i młodzieży

(1) Matka i dziecko mają prawo do specjalnej pomocy i opieki.

Wszystkie dzieci, w tym również te urodzone poza małżeństwem, korzystają z jednakowej ochrony społecznej.

(2) Dzieci i młodzież korzystają ze specjalnego wsparcia w realizowaniu przysługujących im praw.

(3) Państwo zapewnia niezbędne świadczenia na rzecz dzieci i pomoc w opiece nad dziećmi chorymi lub niepełnosprawnymi.

Inne formy pomocy społecznej na rzecz dzieci i młodzieży określa ustawa.

(4) Wykorzystywanie małoletnich, zatrudnianie ich przy pracach negatywnie oddziaływujących na ich zdrowie lub moralność albo mogących narazić na niebezpieczeństwo ich życie lub prawidłowy rozwój jest zabronione.

(5) Władze publiczne zapewniają warunki swobodnego uczestnictwa młodzieży w życiu społecznym, gospodarczym, kulturalnym i sportowym kraju.

PORTUGALIA

Artykuł 36

(Rodzina, małżeństwo i filiacja)

1. Wszyscy mają prawo założyć rodzinę i zawrzeć małżeństwo na zasadzie całkowitej równości.

2. Ustawa określa warunki i skutki zawarcia małżeństwa oraz jego rozwiązania w razie śmierci lub rozwodu, niezależnie od sposobu, w jaki zostało zawarte.

3. Małżonkowie mają te same prawa i obowiązki w zakresie zdolności prawnej i politycznej oraz utrzymywania i wychowywania dzieci.

4. Dzieci urodzone poza małżeństwem nie mogą być z tego powodu w żaden sposób dyskryminowane, a ustawy i urzędy nie mogą używać dyskryminujących określeń dotyczących filiacji.

5. Rodzice mają obowiązek wychowywania i utrzymywania swoich dzieci.

6. Dzieci nie mogą zostać oddzielone od rodziców, z wyjątkiem przypadków, gdy rodzice nie wypełniają wobec nich podstawowych obowiązków, przy czym o oddzieleniu zawsze decyduje sąd.

7. Adopcja jest regulowana i chroniona przez ustawę, która ustanawia postępowanie umożliwiające jej niezwłoczne przeprowadzenie.

Artykuł 67

(Rodzina)

1. Rodzina, jako podstawowa jednostka społeczna, ma prawo do opieki ze strony społeczeństwa i państwa oraz prawo do urzeczywistniania wszelkich warunków, które umożliwiają rozwój osobisty jej członkom.

2. Do obowiązków państwa w zakresie ochrony rodziny należy w szczególności:

a) podejmowanie działań na rzecz niezależności społecznej i materialnej rodzin;

b) uczestniczenie w tworzeniu krajowej sieci żłobków i innych form infrastruktury społecznej służącej rodzinie, zagwarantowanie dostępu do nich oraz prowadzenie polityki na rzecz osób w podeszłym wieku;

c) współpraca z rodzicami w wychowywaniu dzieci;

d) zagwarantowanie prawa do planowania rodziny przy poszanowaniu wolności osobistej poprzez ułatwianie dostępu do informacji oraz metod i środków, niezbędnych do tego celu, a także poprzez tworzenie struktur prawnych i technicznych, umożliwiających świadome macierzyństwo i ojcostwo;

e) uregulowanie metod sztucznej prokreacji w sposób, który zapewni poszanowanie godności człowieka;

f) dostosowanie podatków i świadczeń socjalnych do kosztów utrzymania rodziny;

g) ustalanie i prowadzenie całościowej i spójnej polityki rodzinnej, z uwzględnieniem opinii organizacji reprezentujących rodziny;

h) podejmowanie działań, poprzez uzgadnianie polityk w różnych dziedzinach, na rzecz łączenia aktywności zawodowej z życiem rodzinnym.

Artykuł 68

(Ojcostwo i macierzyństwo)

1. Ojciec i matka mają prawo do opieki ze strony społeczeństwa i państwa przy podejmowaniu swoich niezastąpionych czynności względem dzieci, w szczególności w zakresie wychowania, które zapewni dzieciom samorealizację w życiu zawodowym i udział w życiu obywatelskim kraju.
2. Ojcostwo i macierzyństwo stanowią wartości społeczne o szczególnym znaczeniu.
3. Kobiety mają prawo do szczególnej opieki podczas ciąży i po porodzie, przy czym kobiety pracujące mają dodatkowo prawo do zwolnienia z pracy na niezbędny okres, bez utraty wynagrodzenia lub jakichkolwiek uprawnień.
4. Ustawa reguluje udzielanie matce i ojcu zwolnień z pracy na niezbędny okres, który uwzględnia interesy dziecka i potrzeby rodziny.

Artykuł 69

(Dzieci)

1. Dzieci mają prawo do opieki ze strony społeczeństwa i państwa, w celu zapewnienia im pełnego rozwoju, szczególnie opieki przed jakimikolwiek formami porzucenia, dyskryminacji i przymusu oraz w przypadku nadużywania władzy w rodzinie i w innych instytucjach.
2. Państwo zapewnia szczególną opiekę sierotom oraz dzieciom porzuconym lub z jakiegokolwiek przyczyny pozbawionym normalnego środowiska rodzinnego.
3. Zabrania się, na zasadach określonych w ustawie, zatrudniania małoletnich w wieku szkolnym.

SŁOWENIA

Artykuł 53

(małżeństwo i rodzina)

Związek małżeński opiera się na równych prawach małżonków.

Związek małżeński zawierany jest przed upoważnionym organem państwowym.

Małżeństwo i wynikające z niego stosunki prawne oraz stosunki prawne w rodzinie i związkach pozamałżeńskich reguluje ustawa.

Państwo otacza opieką rodzinę, macierzyństwo, ojcostwo, dzieci i młodzież oraz tworzy niezbędne warunki do sprawowania tej opieki.

Artykuł 54

(prawa i obowiązki rodziców)

Prawem i obowiązkiem rodziców jest utrzymanie, wykształcenie i opieka nad dziećmi. Rodzicom można odebrać lub ograniczyć to prawo i obowiązek jedynie z powodów określonych w ustawie i jedynie w celu ochrony interesów dziecka.

Dzieci urodzone poza związkiem małżeńskim mają te same prawa co dzieci urodzone w małżeństwie.

SŁOWACJA

Artykuł 41

1. Małżeństwo, macierzyństwo i rodzina znajdują się pod ochroną prawa. Gwarantuje się szczególną ochronę dzieci i młodzieży.
2. Kobiecie w ciąży gwarantuje się specjalną opiekę, ochronę w stosunkach pracy i odpowiednie warunki pracy.
3. Dzieci urodzone z małżeństwa i poza nim mają równe prawa.
4. Opieka nad dziećmi i ich wychowanie jest prawem rodziców; dzieci mają prawo do wychowania przez rodziców i opieki. Prawa rodziców można ograniczyć, a małoletnie dzieci można oddzielić od rodziców wbrew ich woli tylko na podstawie orzeczenia sądu wydanego na podstawie ustawy.
5. Rodzice, którzy troszczą się o dzieci, mają prawo do pomocy ze strony państwa.
6. Szczegóły dotyczące praw określonych w ust. 1–5 określa ustawa.

SZWECJA

§ 2

(...)

Powinnością instytucji publicznych jest wspieranie idei demokracji jako wytycznych we wszystkich sferach społeczeństwa przy jednoczesnej ochronie prawa jednostki do życia prywatnego i rodzinnego.

TURCJA

Artykuł 41

Rodzina będąca podstawą tureckiego społeczeństwa, oparta jest na równouprawnieniu małżonków.

Państwo tworzy instytucje oraz podejmuje wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia rodzinie spokoju i dobrobytu, zwłaszcza otoczenia matki i dziecka szczególną ochroną, prowadzenia edukacji w zakresie planowania rodziny.

Każde dziecko ma prawo do korzystania z niezbędnego wsparcia i opieki oraz nawiązania i pozostawania w bezpośrednich i osobistych stosunkach ze swoją matką i swym ojcem, o ile stosunki te nie stoją w sprzeczności z dobrem dziecka.

Państwo podejmuje wszelkie środki mające na celu ochronę dziecka przed wyzyskiem, wykorzystywaniem seksualnym, używaniem wobec niego przemocy.

WĘGRY

Artykuł L

1. Węgry chronią instytucję małżeństwa jako dobrowolną wspólnotę życiową kobiety i mężczyzny, a także rodzinę jako podstawę przetrwania Narodu. Podstawą więzi rodzinnej jest małżeństwo oraz relacja rodzic – dziecko.

2. Węgry popierają rodzicielstwo.

3. Ochronę rodzin określa ustawa organiczna.

WŁOCHY

Artykuł 29

Republika uznaje prawa rodziny jako naturalnego związku opartego na małżeństwie.

Małżeństwo opiera się na równości moralnej i prawnej małżonków w granicach określonych przepisami prawa gwarantującymi jedność rodzinną.

Artykuł 30

Jest obowiązkiem i prawem rodziców utrzymanie, wykształcenie i wychowanie dzieci, także wtedy, jeśli urodzone są poza małżeństwem.

W wypadkach gdy rodzice są do tego niezdolni, prawo określa kto przyjmie na siebie ich obowiązki.

Ustawa zapewnia dzieciom urodzonym poza małżeństwem wszelką ochronę prawną i społeczną, porównywalną z prawami członków rodziny prawowitej.

Ustawa ustanawia zasady i określa granice dochodzenia ojcostwa.

Artykuł 31

Republika wspiera środkami ekonomicznymi i innymi środkami zakładanie rodziny i wykonywanie związanych z tym obowiązków, szczególnie w szczególności otaczając rodziny wielodzietne.

Chroni macierzyństwo, dzieci i młodzież, wspierając instytucje niezbędne dla osiągnięcia tego celu.

Opracował: **Andrzej Skiba**

Instytut Politologii

Wydział Nauk Społecznych

Uniwersytetu Gdańskiego